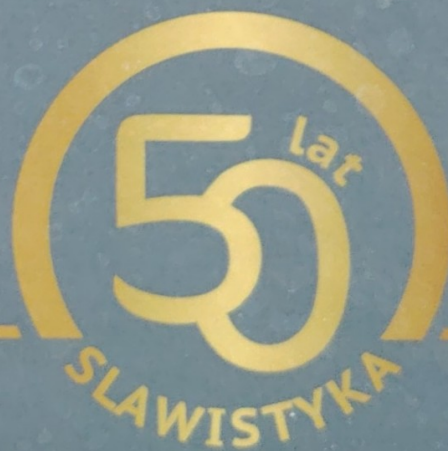

PANORAMA BADAŃ I STUDIÓW SLAWISTYCZNYCH XXI WIEKU

TOM 2

BADANIA LINGWISTYCZNE
I GLOTTODYDAKTYCZNE

REDAKCJA

Magdalena Błaszak
Paulina Pycia-Kośćak
Sylwia Sojda

Panorama badań i studiów slawistycznych XXI wieku

tom 2

Badania lingwistyczne i glottodydaktyczne

Redakcja

Magdalena Błaszak, Paulina Pycia-Kośćcak, Sylwia Sojda

© Redakcja, 2025
© Wydawnictwo «scriptum», 2025

Recenzenci naukowi:
Katarzyna Bednarska, Marta Cmiel-Bażant, Iliana Genew-Puhalewa,
Milena Hebal-Jezierska, Maria Papierz, Petr Stehlík,
Ewa Szkudlarek-Śmiechowicz, Ivana Vidović Bolt

Wydanie publikacji sfinansowane przez Uniwersytet Śląski w Katowicach

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Projekt okładki
Anna Paszkowska

Przygotowanie do druku
Tomasz Sekunda

Wydanie I

ISBN 978-83-68252-81-1

Wydawnictwo «scriptum»
tel. 604 532 898
e-mail: scriptum@wydawnictwoscriptum.pl

www.wydawnictwoscriptum.pl

Spis treści

Słowo wstępne	9
---------------------	---

Część I Język: historia i diachronia

Ryszard Grzesik	
„Testimonia najdawniejszych dziejów Słowian” – polski projekt historyczno-slawistyczny z przełomu XX i XXI wieku.....	15
Wojciech Mądry	
<i>Słownik starożytności słowiańskich</i> – jedyne tego typu na świecie osiągnięcie polskiej slawistyki u progu XXI w.	25
Tea Rogić Musa	
Iz ostavštine Branka Vodnika: nedovršeni i neobjavljeni spis <i>Počeci slavistike</i>	39
Aleksandra Janowska	
Wykładowcy aproksymacji adnumeratywnej w opisie diachronicznym. Problemy badawcze	59
Małgorzata Kalita	
Czeski język prawa – kształtowanie się języka specjalistycznego na przestrzeni wieków	73

Część II

Język: kategorie, znaczenia i metodologie

- Igor Dvorščak
Topicality and Definiteness in the Croatian Language 87
- Верка Сашева
За дублетните нелични глаголни форми (причастията)
в българския език 99
- Amela Ljevo-Ovčina
Verbalizacija koncepta samouvjerenosti u poljskim jednojezičnim
i frazeološkim rječnicima. Semantičko-kulturološki aspekt 111
- Jana Wachtarczyková
Vektorové reprezentácie slov a jazykový obraz sveta 131
- Sebastian Żurowski, Paulina Rosalska, Paula Olszanowska
Możliwości wykorzystania korpusu polskich przekleństw i wulgaryzmów
w badaniach stylistycznych i genologicznych 153

Część III

Język i popkultura

- Nikola Koščak
Nestandardni varijeteti u hrvatskome ranom punku i novom valu 163
- Andrej Šurla
Motivi in sporočila v besedilih slovenskega punka 181

Część IV

Glottodydaktyka

- Helena Ľos Ivoríková
Inovatívne vyučovanie a jeho aplikácia na predmet *Kultúrne reálie*
Slovenska 2 195
- Milan Ligoš
Prieniky didaktiky slovenčiny ako materinského a cudzieho jazyka
(Z genézy problematiky s výhľadom do budúcnosti) 211

Tina Jugović, Matej Klemen

Kompetence učiteljev slovenščine na univerzah po svetu: kako
se ocenjujejo sami 231

Erika Kum

Kolaž poezija kot primer kreativne dejavnosti pri poučevanju slovenščine
kot drugega in tujega jezika 251

Игор Станојоски

Актуелни учебници за изучување на македонскиот јазик
како странски 265

Patryk Borowiak, Urszula Kowalska-Nadolna

Geoslawistyka – 365 pierwszych dni 275

Актуелни учебници за изучување на македонскиот јазик како странски

Contemporary Textbooks for Macedonian as a Foreign Language Acquisition

Игор Станојоски

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-4738-5143>

Универзитет Гоце Делчев – Штип

igor.stanojoski@ugd.edu.mk

0. Вовед

Во третата деценија на 21 век можеме да заклучиме дека изучувањето на словенските јазици и книжевности е во опаѓање. Бројот на студентите што избираат да студираат на катедрите за славистика се намалува, па многу филолошки факултети во Европа беа принудени да реструктурираат дел од своите наставни програми. Македонистиката, се разбира, не остана имуна на овие процеси. Во периодот 2005–2009 година на Институтот за словенска филологија во Сосновјец при Шлескиот универзитет во Катовице секоја година имавме по две до три генерации македонисти, кои ги изучуваа македонскиот јазик, литература и култура како главна специјалност во текот на петгодишните студии, додека денес македонскиот јазик е сведен

на изборен јазик. Слична е ситуацијата и во Брно, Прага и во други центри, во кои во минатото на македонистиката ѝ се придаваше многу позначајно место.

За намалувањето на интересот за македонистиката во светот, или, поскоро, за развојот на скептичниот однос кон неа, последниве години несомнено придонесоа и фактори од социо-политичка природа: турбулентните меѓусоседски и внатрешни односи, неизвесната иднина во поглед на влезот во ЕУ, и др.

И покрај сето наведено, македонскиот јазик продолжува да се изучува од страна на лица на кои тој не им е мајчин, како во странство така и во земјата. Без оглед на тоа колкава е бројката на изучувачи, македонската методика на наставата по македонски јазик има обврска да обезбеди соодветни, модерни и ефикасни помагала. Меѓу тие помагала централното место и во минатото и денес го заземаат учебниците.

Македонската применета лингвистика последниве две децении забележа сериозен напредок на планот на учебниците. Впрочем, во текот на првата деценија од 21 век учебниците по македонски јазик беа како од друга епоха во споредба, на пример, со учебниците по полски, чешки или словенечки јазик.

1. Преглед на актуелните учебници за изучување на македонскиот јазик како странски

Во овој труд би сакале да ги прикажеме учебниците по македонски јазик за странци што се користат на државните универзитети во Македонија.

Македонскиот јазик како странски се изучува на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, пред сè на единствената летна школа – во Охрид.

Во текот на последните петнаесетина години голем број студенти од Турција одлучија да започнат студии на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, во источна Македонија. Според големината и рејтингот, овој Универзитет важи за втор во државата. Студентите од Турција имаат една подготвителна година, во текот на која мораат да ги положат испитите за познавање на македонскиот јазик, и тоа, три испити: за нивоата A1, A2 и B1. Станува збор за бројка на студенти од околу 300 годишно. Поради тоа, може да се рече дека во актуелниов момент, од целиот свет, на Универзитетот

„Гоце Делчев” во Штип има најголем број странски студенти кои го изучуваат македонскиот јазик.

Над %90 од студентите од Турција по завршувањето на годината посветена на изучување на македонскиот јазик планираат да студираат на Факултетот за медицински науки при Универзитетот „Гоце Делчев”. Тоа е, секако, важен податок, но за жал тој не се зема предвид при организацијата на наставата и испитите по македонски јазик за време на подготвителната година.

Сега ќе се осврнеме накратко на учебниците што се користат од страна на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј” во Скопје, а потоа и на учебниците што се користат на Универзитетот „Гоце Делчев” во Штип.

Учебниците на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј” се достапни за преземање на веб-страницата на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура¹.

Учебникот од кој се започнува обуката, е учебникот насловен *Тешкото*, во авторство на Симон Саздов, професор на Филолошкиот факултет „Блаже Конески” при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј”². Во овој учебник има многу фотографии и други илустрации. Тоа донекаде може да се сфати како „реакција” на постарите учебници, изработени согласно со старата традиција на текст без ниту една илустрација – сп. на пр. *Македонски јазик за странци – среден курс*³. Од друга страна, објективно, големиот број илустрации во учебникот *Тешкото* се мотивира и со фактот дека учебникот е наменет пред сè за потребите на летната и зимската школа, во кои учествуваат многу лица од разни земји, а во таквите случаи вообичаено се смета дека е подобро Полјакот или Русинот да научат малку одошто Американецот или Турчинот да не можат да разберат. И навистина, нашиот впечаток е дека за студентите од словенските земји нема потреба од толкав број квизови, игри, фотографии и цртежи, колку што ни нуди овој учебник, но учебникот може да биде добар за студентите од несловенските земји.

Чувствувајќи ја потребата на студентите од словенските земји да им се понудат учебници што ќе ги имаат предвид нивните природни предзнаења

¹ <https://ukim.edu.mk/centri/univerzitetski-centri/msmjlk/uchebnici-po-makedonski-jazik-za-stranci> [на ден 31.01.2025].

² С. Саздов: *Тешкото. Македонски јазик за странци – почетно рамниште. Второ издание – дополнето изменето*. Универзитет „Св. Кирил и Методиј”, Скопје 2022.

³ К. Конески: *Македонски јазик за странци – среден курс*. Семинар за македонски јазик, литература и култура, Скопје 2000.

и интуиција, годинава издадовме два учебници: *Учиме македонски А-1А2 – Вивчаємо македонську А1-А2*⁴ во издание на издавачката куќа Муза, и *Macedónčina pre Slovákov – Македонски јазик за Словаци (Vysokoškolská učebnica – Универзитетски учебник)*⁵ во издание на Универзитетот Коменски во Братислава. Последниов учебник во дадениов момент е и најновиот учебник за изучување на македонскиот јазик како странски. Сличен учебник – *Makedonština* (учебник по македонски јазик за Чеси) – порано издаде и издавачката куќа Jazykový koutek во Прага⁶.

Сите три споменати учебници ги опфаќаат нивоата А1 и А2. Сепак, ако напишеме таков учебник за студентите од несловенски земји, тогаш најверојатно материјата би се покажала претешка, но за Словациите, Украинците и Чесите тоа е добро темпо за постигнување максимален ефект од обуката.

Битна црта на овие учебници е поврзувањето на текстовите, кои се поврзани не само со граматиката на дадената наставна целина, т.е. не само „хоризонтално“, туку и „вертикално“, што значи дека секој нареден текст фабуларно се надоврзува на претходните, истите се присутни во секој од текстовите, а во краен резултат добиваме нешто што наликува на новела или на телевизиска серија за млади. Главните ликови се студенти, тие се запознаваат, се среќаваат, шетаат, во Скопје на еден семестар доаѓа студентка од Брно/Братислава/Лавов, таа оди во трговски центар по облека, на пазар по овошје и зеленчук, на ручек кај колешка од групата, се разболува, оди на лекар, сите заедно одат на патување во Охрид, откако претходно ќе го организираат патувањето, итн.

Оваа постапка во изработката на учебниците за изучување странски јазици не ја сметаме за нешто револуционерно во применетата лингвистика со оглед на тоа што постапката е применувана и претходно. На пример, такви учебници се издаваат и во Полска, на пр. учебникот *Полська мова за 4 тижні*⁷ но, сепак, сметаме дека таквата постапка (постапката на „вертикално“ поврзување на текстовите) во македонската применета лингвистика доследно е применета единствено во споменатите три учебници.

⁴ И. Станојоски: *Вивчаємо македонську – Учиме македонски*. Муза, Скопје 2024.

⁵ I. Stanojoski, Z. Taneski: *Macedónčina pre Slovákov – Македонски јазик за Словаци (Vysokoškolská učebnica – Универзитетски учебник)*. STIMUL, Univerzita Komenského v Bratislave, Filozofická fakulta, Bratislava 2024.

⁶ I. Stanojoski: *Makedonština*. Jazykový koutek, Praha 2019.

⁷ M. Kowalska: *Полська мова за 4 тижні*. Wydawnictwo REA, Warszawa 2004.

Сметаме дека забавноста на текстовите во учебникот не е наивна или неважна карактеристика на учебникот, со оглед на тоа што студентот на психолошко ниво гради некаков однос со учебникот, односно, студентот треба да го засака учебникот.

Учебникот за средно рамниште во издание на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (2019 прво и 2022 година второ издание) е насловен *Лозје* и е од авторката Гордана Алексова, исто така професор на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје⁸. Во учебникот се дадени теми за развивање на јазичните вештини, како: храна, идентитет, град, професија, свет итн. Нашето искуство покажа дека на учебникот му треба усовршување во делот на вежбите: се обидовме да поработиме со студентите од Босна и Херцеговина на Воената академија „Михајло Апостолски“ во учебната 25/2024 година – студентите го разбираа текстот на вежбите, но имаа проблем да ја одгатнат поентата на вежбата/задачата, односно, што конкретно се бара од нив. Сепак, се чини дека во овој момент тоа е најдобриот учебник по македонски јазик за странци за средното рамниште.

Учебникот за напредно рамниште во издание на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје е насловен *Златоврв* и е од авторката Анета Дучевска, исто така професор на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје⁹. Темите во овој учебник се: 1) комуникација, 2) екологија, 3) здравје, 4) храна, 5) музиката во општеството, 6) патувања, 7) човек (црти на човекот), 8) град (живот во градот). Целта на учебникот е развивање на некои важни јазични вештини на напредното рамниште, како на пример разбирање статии, а исто така и конверзација. Текстовите и прашањата по тие текстови го даваат неопходниот стимул за конверзација, а се разбира дека конверзацијата ќе зависи и од лекторот, бидејќи токму тој треба да ги убеди студентите да го искажат своето мислење на зададената тема. За потребите на овој учебник искористени се текстови од печатот, од разни портали и електронски списанија и весници, а има и текстови од современата македонска проза.

Овој учебник во голема мера потсетува на прирачникот *Часови по конверзација*, кој го составувавме заедно со студентите на Институтот за словенска филологија во Сосновјец, со мала помош од студентите на

⁸ Г. Алексова: *Лозје. Македонски јазик за странци – средно рамниште. Второ издание – дополнето и изменето*. Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје 2022.

⁹ А. Дучевска: *Златоврв. Македонски јазик за странци – напредно рамниште*. Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје 2019.

Универзитетот во Лавов, во годините 2008-2009. Овој прирачник излезе во Скопје како самостојно издание во 2012 година¹⁰.

На Универзитетот „Гоце Делчев“ – Штип подолг период со цел за обука на студентите од Турција се користеше учебникот во авторство на Марија Леонтиќ, професор на Филолошкиот факултет во Штип, насловен *Дојди да ги сакаме/научиме македонскиот и турскиот. Турско-македонски учебник за почетници*¹¹. Учебникот е конципиран на несекојдневен начин: буквално сите текстови се во обата јазика, така што овој учебник со подеднакво право можеме да го третираме како учебник по македонски јазик за Турци и како учебник по турски јазик за Македонци, како што всушност и се користеше на Универзитетот: го користеа и турколозите на групата за турски јазик и книжевност.

Со оглед на тоа што голем дел од турските студенти не го зборуваат англискиот јазик, а лекторите не го зборуваат турскиот, па, следствено, не можат да најдат заеднички јазик, токму учебникот од Марија Леонтиќ се покажа како најудобен и за лекторите и за студентите. Од друга страна, учебникот е наменет за нивоата A1 и A2, но содржи преголем фонд на зборови, кои би требало да им се „сервираат“ на студентите подоцна, на понепредните рамништа.

Како и да е, овој учебник од 2023/24 година веќе не се користи во обуката на студентите од Турција, а на неговото место се користи учебникот *Зборувате ли македонски? Do you speak Macedonian?* – поправеното и најново издание од 2016 година, учебник за почетници¹². Напишан е на македонски јазик, без превод на дијалозите и другите текстови за пример, а преведени на англиски се само инструкциите и граматичкиот дел. Учебникот е обемен, со над 200 страници и ситен фонт.

Испитот за рамништето B1 им се бара на студентите од Турција почнувајќи од 24/2023 година. За ова рамниште во 2023/24 година не се користеше никаков учебник. Наместо тоа, се пристапи доста смело: раководителот на Институтот за јазици ги замоли сите лекторки да состават ад хок текст за читање, превод и конверзација. Воведувањето на тој, трет испит, за трето – B1 рамниште доведе до подобрување на резултатите од

¹⁰ И. Станојоски: *Часови по конверзација*. И. Станојоски / самостојно издание, Скопје 2012.

¹¹ М. Леонтиќ: *Дојди да ги сакаме/научиме македонскиот и турскиот. Турско-македонски учебник за почетници*, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип 2015.

¹² М. Кусевска, Л. Митковска: *Зборувате ли македонски? Do you speak Macedonian?* Просветно дело, Скопје 2016.

обуката, но сето тоа е далеку од обезбедување на реалните стандарди за настава и тестирање на рамништето B1.

2. Перспективи

И покрај ваквите случаи, можеме да заклучиме дека базата ја имаме, учебници има, но се поставува прашањето што недостасува. Факт е дека недостасуваат многу работи, а тоа е лесно воочливо особено ако ја сопоставиме македонската ситуација со онаа во повеќето словенски земји. Недостасуваат многу помошни материјали – прирачници, практикуми итн., но се чини дека она со што би требало да се зафатиме во најскоро време, би требало да биде учебник по македонски медицински јазик, особено за рамништето B1, со оглед на тоа што 200-300 студенти годишно започнуваат да студираат на Факултетот за медицински науки при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, а професорите од овој Факултет најчесто не се задоволни од степенот на комуникација на македонски јазик со овие студенти. Учебник по македонски медицински јазик нема и до овој момент не е напишан. Притоа, не мора да биде пресудно дали студентите од Турција ќе полагаат врз основа на тој учебник или не, едноставно таквиот учебник им е потребен. Не е случајно тоа што таквите учебници се издаваат во другите земји – за пример можеме да ги земеме учебниците по полски медицински јазик, за сите нивоа, на пример: *Jak się pani dzisiaj czuje*¹³ или *Co panu dolega*¹⁴. За македонскиот јазик полезно би било издавање на учебник по македонски јазик барем за нивото B1.

Во врска со другите, стандардните учебници, би забележале дека се чувствува потреба од поголема „конкуренија на пазарот“, односно потреба од постоење повеќе учебници, од кои изучувачите ќе можат да избираат. Секако, потребни се и учебници за избрани целни групи на изучувачи, какви што се на пример учебниците за Чеси, за Словаци, за Украинци итн., но исто така и за одредени професии.

Исто така, пожелно е појасно да се поделат рамништата: на A1, A2, B1, B2, C1, C2, наместо како досега: почетно, средно, напредно рамниште. За рамништата C1 и C2 има недостиг на материјали: учебници, практикуми, литература за читање и конверзација. Во врска со создавањето на

¹³ M. Ganczar, A. Maczkowska: *Jak się pani dzisiaj czuje*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2023.

¹⁴ M. Chłopicka-Wielgos, D. Pukas-Palimąka, K. Turek-Fornelska: *Co panu dolega*. Fundacja Wspierania Kultury, Kraków 2015.

литературата за читање пожелно би било да се направи избор на лесно читлива проза, па дури и да се приспособат дела од современата македонска проза преку замена на зборови и изрази на тој начин што ќе се направат специјални изданија, лесно читливи и разбирливи. Изработката на учебниците би требало да оди во координација со постигнувањата на корпусната лингвистика, за да се постигне добар избор на лексичкиот фонд за конкретното рамниште. Потребно е да се има и творечки пристап во составувањето на учебниците, со оглед на тоа што на студентите многупати им е здодевно додека ги читаат текстовите, што не би требало да биде така.

Заради афирмација на македонскиот јазик во светот, и не само заради самата афирмација, потребно е да се инвестира во електронски апликации, на пример во мобилна апликација за изучување на македонскиот јазик, која ќе биде поврзана и со конкретен учебник. Потребно е, секако, да се посвети внимание и на можностите на вештачката интелигенција во обуката.

Заклучок

Изучувањето на македонскиот јазик како странски, како и општиот интерес за славистичките студии, е во опаѓање во голем дел од европските образовни центри. И покрај тоа, прашањето за обезбедување модерни учебници за изучување на македонскиот јазик не губи од својата актуелност. Учебниците што се користат во моментот на двата најголеми универзитети – Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје и Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип – имаат свои квалитети, но оставаат и доста голем простор за работа во правец на обезбедување нови учебници и многу други помошни материјали и алатки.

Литература

- Chłopicka-Wielgos M., Pukas-Palimąka D., Turek-Fornelska K.: *Co pani dolega*. Fundacja Wspierania Kultury, Kraków 2015.
- Ganczar M., Maczkowska A.: *Jak się pani dzisiaj czuje*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2023.
- Kowalska M.: *Польська мова за 4 тижні*. Wydawnictwo REA, Warszawa 2004.
- Stanojoski I.: *Makedonština*. Jazykový koutek, Praha 2019.
- Stanojoski I., Taneski Z.: *Macedónčina pre Slovákov – Македонски јазик за Словаци (Vysokoškolská učebnica – Универзитетски учебник)*. STIMUL, Univerzita Komenského v Bratislave, Filozofická fakulta, Bratislava 2024.
- Дучевска А.: *Златоврв. Македонски јазик за странци – напреднато рамниште*. Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје 2019.
- Алексова Г.: *Лозје. Македонски јазик за странци – средно рамниште. Второ издание – дополнето и изменето*. Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје 2022.
- Станојоски И.: *Усвојување на македонскиот јазик како странски [Електронски извор] : скрипта*. Универзитет „Гоце Делчев“, Штип 2015.
- Станојоски И.: *Часови по конверзација*. И. Станојоски / самостојно издание, Скопје 2012.
- Станојоски И.: *Вивчаємо македонську – Учиме македонски*. Муза, Скопје 2024.
- Конески К.: *Македонски јазик за странци – среден курс*. Семинар за македонски јазик, литература и култура, Скопје 2000.
- Кусевска М., Митковска Л.: *Зборувате ли македонски? Do you speak Macedonian?* Просветно дело, Скопје 2016.
- Леонтиќ М.: *Дојди да ги сакаме/научиме македонскиот и турскиот. Турско-македонски учебник за почетници*, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип 2015.
- Саздов С.: *Тешкото. Македонски јазик за странци – почетно рамниште. Второ издание – дополнето и изменето*. Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје 2022.

Електронски извори:

<https://ukim.edu.mk/centri/univerzitetski-centri/msmjlk/uchebници-po-makedonski-jazik-za-stranci/> [31.01.2025].

Апстракт
Актуелни учебници за изучување
на македонскиот јазик како странски

Во овој труд ги анализираме пред сè учебниците што се наоѓаат во активна употреба на двата најголеми македонски универзитети – Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје и Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип – во рамките на изучувањето на македонскиот јазик од страна на странските студенти. Даваме осврт на десетина учебници, посветувајќи внимание на нивните квалитети, недостатоци и практична примена. Сметаме дека се потребни нови учебници и поголема разновидност на наставните помагала, со земање предвид на целните групи.

Клучни зборови: учебници, словенски, јазици, македонски, медицински.

Summary
Contemporary Textbooks for Macedonian
as a Foreign Language Acquisition

Acquiring Macedonian as a foreign language as well as the general interest for Slavistic studies is marking a significant decrease in the European educational centers. However, the issue of providing modern textbooks for Macedonian language acquisition is still important. Textbooks that are currently being used at the largest Universities – Ss. Cyril and Methodius University in Skopje and Goce Delcev University in Stip – possess their own qualities, but there is a huge area to work on in order to provide new textbooks and other additional materials and tools.

Keywords: textbooks, Slavic, languages, Macedonian, medical.